

Suomen UNICEFin lausunto

24. syyskuuta 2021

Asia: Luonnos hallituksen esitykseksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Viite: Lausuntopyyntönnö 13.8.2021 VN/6075/2021 VN/6075/2021-SM-3

YLEISTÄ

Suomen UNICEF kiittää pyrkimystä parantaa kansainvälistä ja tilapäistä suojelua saavien perhe-elämän suojaa ja edistää lapsen edun toteutumista. Kiitämme myös esityksen huolellista valmistelua, ja keskeisten tahojen kuulemista – toivottavasti lausunnoilla on myös vaikutusta.

Esitys on selkeä, ja vahvasti lapsenoikeusperustainen, ja esitetyt muutokset ovat tervetulleita. Nyt voimassa oleva laki on valitettavasti YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen vastainen, josta lausuimme jo silloisia muutoksia tehdessä 2016. Sitä laadittaessa ei myöskään arvioitu lainkaan edellisten lakimuutosten vaikutuksia, ja toivommekin, **että näiden nyt tehtävien muutosten vaikutuksia seurattaisiin säännöllisesti.**

Keskeinen ongelma suhtautumisessa kansainvälistä suojelua hakeviin lapsiin, joka välittyy kansalliseen lainsäädäntöön, on se, että heitä kohdellaan ensisijaisesti ulkomaalaisina, toissijaisesti lapsina, vaikka YK:n lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa kohtelevaan jokaista lasta yhdenvertaisesti ja ensisijaisesti lapsena.

Kansainvälistä suojelua hakeva, ilman perhettään liikkuva lapsi, on lähtökohtaisesti lastensuojelun tarpeessa. Hänellä on taustalla usein kokemuksia konflikteista, väkivallasta, turvattomuudesta ja läheisten menettämisestä. Tätä lastensuojelun näkökulmaa ja tarvetta tulisi vahvistaa myös ulkomaalaislaissa. Esitämme keskeisesti lausunnossamme muutosta nykyisen ulkomaalaislain 6. pykälään kohtaan Lain soveltaminen alaikäisiin.

Lain soveltaminen alaikäisiin ja lapsen edun ensisijaisuus

Esitysluonnoksessa lapsen edun ensisijaisuus on huomioitu hyvin.

Ottaen huomioon lapsen edun harkinnan kompleksisuuden ei kuitenkaan riitä, että lapsen edun harkinnan kriteerit ovat vain hallituksen esityksessä, johon käytännön työssä harvemmin palataan. Maahanmuuttovirasto ohjaa työtä myös ohjeistuksin, mutta nämä ovat, kuten nyt annettu lakiesityksenkin perustelut todistavat, osoittautuneet riittämättömäksi lisäämään ymmärrystä lapsen edun arvioinnista.

Lapsen edun määrittely ja tunnistaminen vaatii eri alojen ammattitaitoa. Myös YK:n lapsen oikeuksien komitea on esittänyt, että maahanmuuttoviranomaisista riippumattomien toimijoiden tulisi suorittaa lapsen edun arviointi.

Ehdotammekin muutosta ulkomaalaislain kohtaan Lain soveltaminen alaikäisiin (6§). Sen tulisi avata vahvemmin lapsen edun käsitettä, ja siihen tulisi lisätä viittaus Lasten suojelulakiin (417/2007). Se tulisi muotoilla samantapaiseksi kuin on muotoilu *laissa kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta*, kohdassa Lain soveltaminen lapseen (5§). On oleellista viitata terveyden ohella myös kehittymiseen, joka on keskeinen lapsen oikeus ja lapsen oikeuksien yksi neljästä yleisperiaatteesta, ja ainutlaatuinen juuri lapsuuteen kuuluva ajanjakso.

Nykyinen ulkomaalaislaki 6§ Lain soveltaminen alaikäisiin

Tämän lain nojalla tapahtuvassa päätöksenteossa, joka koskee kahdeksaatoista vuotta nuorempaa lasta, on erityistä huomiota kiinnitettävä lapsen etuun sekä hänen kehitykseensä ja terveyteensä liittyviin seikkoihin.

Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta (5§)

Lain soveltaminen lapseen

Sovellettaessa tätä lakia kahdeksaatoista vuotta nuorempaan on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen etuun sekä hänen kehitykseensä ja terveyteensä liittyviin seikkoihin. Lapsen etua arvioitaessa on otettava huomioon, mitä lastensuojelulaissa ([417/2007](#)) säädetään lapsen edun arvioimisesta.

Tämä muutos ja lisäys vahvistaisi lain käyttäjän ymmärrystä ja velvoitetta nähdä jokainen lapsi aina ensisijaisesti lapsena.

Lapsen osallisuus ja lapsen edun ensisijaisuus

Lapsen edun arviointiin kuuluu oleellisesti lapsen kuuleminen. Lapsen kuulemisessa ei tulisi olla ikärajoja, edes siinä muodossa, miten se ulkomaalaislain 6§:ssä esitetään: "Ennen kaksitoista vuotta täyttäneeltä lasta koskevan päätöksen tekemistä on lasta kuultava, jollei kuuleminen ole ilmeisen tarpeetonta. Lapsen mielipiteet tulee ottaa huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Myös nuorempaa lasta voidaan kuulla, jos hän on niin kehittynyt, että hänen näkemyksiinsä voidaan kiinnittää huomiota."

Tältäkin osin muotoilu on lapsen oikeuksien sopimusta vahvemmin kunnioittava *laissa kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta* (5§): "Tässä laissa säädettyjä toimenpiteitä toteutettaessa on selvitettävä lapsen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Lapsen mielipide voidaan jättää selvittämättä vain, jos selvittäminen vaarantaisi lapsen terveyttä tai kehitystä tai jos se on muutoin ilmeisen tarpeetonta. Kaksitoista vuotta täyttäneelle lapselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi hallintolain 34 §:n mukaisesti häntä itseään koskevassa asiassa."

Ehdotamme kohtaa lapsen kuulemisesta, ulkomaalaislain 6§:ssä, muutettavaksi kuten se on *laissa kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta*, mutta lauseesta tulisi poistaa kohta "jos se on muutoin ilmeisen tarpeetonta", sillä se jättää liikaa tulkinnan varaa, tai ilmeisen tarpeettomalle tulisi antaa määritelmä lain esitöissä.

Lopuksi

Ulkomaalaislaki on ollut jatkuvan muutoksen alaisena, ja etenkin tämän lain kohdalla joudutaan kohtuuttomasti muistuttamaan lainsäätäjää – ja sen seurauksena myös lain käyttäjiä - ihmisoikeusvelvoitteista.

Nyt annettu esitys huomioi oleellisesti paremmin YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artiklan velvoitteen lapsen edusta. Lapset ovatkin ainoa ihmisryhmä, jota tämä velvoite koskee.

Ottaen huomioon ulkomaalaislain jatkuvat muutokset olisi suotavaa, että laissa tällä kertaa varmistetaan kaikilta osin lapsen oikeuksien toteutuminen.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen neljän yleisperiaatteen – velvoite yhdenvertaiseen kohteluun, lapsen edun ensisijaisuus, oikeus jäädä eloon ja kehittyä, oikeus tulla kuulluksi – tulee olla ulkomaalaislain ydintä, ja niin selkeästi sen eri pykälissä, että lain käyttäjä toimii sopimuksen velvoitteiden mukaisesti.

Marja-Riitta Ketola
pääsihteeri

Inka Hetemäki
ohjelmajohtaja
040-5454 837
inka.hetemaki@unicef.fi

Suomen UNICEF ry
Lautatarhankatu 6
00580 Helsinki
Finland